

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>.
2. Договір про Європейський Союз від 7 лютого 1992р. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029.
3. Програма «Право-Justice». Практика Європейського суду з прав людини щодо верховенства права для України. URL: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/66ab96268605b879785995.pdf>.
4. Договір про функціонування Європейського Союзу: URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.

Ключові слова: Європейський Союз, Європейський Суд справедливості, принцип верховенства права, договір про Європейський Союз.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Сурілова Олена Олексіївна.

Чудімова Анастасія Валеріївна та Радецька Мирослава Валеріївна
здобувачки вищої освіти 4-го курсу
факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

КОНСТИТУЦІЙНІ ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРОБЛЕМИ ВТІЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Європейський Союз будується на основних принципах поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та захисту прав людини, включно з правами меншин. Ці цінності об'єднують всі держави-члени в суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість,

солідарність, правосуддя та гендерна рівність (відповідно до ст. 2 Договору про Європейський Союз)[1].

Повага та відданість наведеним цінностям і їхнє просування є однією з головних умов для набуття членства в Європейському Союзі (згідно зі ст. 49 Договору про ЄС) [1]. Держави-члени від самого початку добровільно погоджуються дотримуватися цих принципів [2], незалежно від того, чи діють вони в межах права Союзу [3-4]. Логіка такої інтерпретації зрозуміла, оскільки повага до цінностей є основою для вступу до ЄС, їх дотримання повинно поширюватися на всі сфери, включно з тими, які не підпадають під юрисдикцію ЄС [5, с. 997-998]. Спільність цінностей між державами-членами ЄС є ключовою передумовою існування правової системи Союзу, що формує взаємну довіру між країнами-членами у визнанні спільних принципів та дотриманні права ЄС, яке забезпечує реалізацію цих цінностей. Повага кожної держави до основоположних прав і принципу верховенства права, гарантом яких є незалежна судова система, є основою політик ЄС у різних сферах, зокрема функціонування внутрішнього ринку, забезпечення простору свободи та безпеки, правосуддя і захисту фінансових інтересів Союзу. Це означає, що в випадку постійного та істотного порушення однією з держав-членів цих цінностей, передбачено можливість призупинення її прав, включно з правом голосу представника уряду держави-члена в Європейській Раді (відповідно до ст. 7 Договору про ЄС [1]).

Розуміючи складність, тривалість та суперечливість дискусій щодо природи цінностей та їхнього зіставлення з принципами, особливо в контексті аналізу ст. 2 Договору про Європейський Союз, вважаємо можливим у рамках цієї доповіді зупинитися на висновку, що цінності, на яких базується Союз, мають обов'язковий юридичний характер, що підтверджується практикою Суду ЄС. Сфера їхнього застосування поступово набула чітких контурів. Це не заперечує специфіки нормативного впливу цінностей, які разом з підтриманням миру та добробуту народів є ключовою метою Союзу (див.:ст. 3 і ст. 21 Договору про ЄС)[1]. Очевидно, що їхній вплив не тотожний нормативному впливу принципів, а також правил. Це пояснюється поєднанням теологічного та деонтологічного

аспектів природи цінностей, а також тим, що їх нормативний вплив опосередковується «системою принципів, правил та взаємопов'язаних правових відносин, які поєднують ЄС та його держави-члени, а також регулюють відносини між ними» [5].

Серед багатьох питань, які виникають у цьому контексті, важливо звернути увагу на визначення обсягу зобов'язань, що накладає на держави-члени ст. 2 Договору про Європейський Союз. Існують вагомі аргументи для виділення двох основних підходів до вирішення цього питання, які, схоже, розрізняються в трактуванні міри всеосяжності цих зобов'язань, але не відрізняються в розумінні обов'язкової природи конститутивних цінностей, закріплених у статті.

Так, перший підхід до інтерпретації ст. 2 Договору про Європейський Союз полягає в тому, що вона визначає стандарти, які мають застосовуватися у взаєминах між державами-членами та Союзом (вертикальний вимір), а також між самими державами-членами (горизонтальний вимір). Відповідно до цього підходу, держави-члени зобов'язані не лише дотримуватися загальної системи стандартів всередині своїх кордонів, а й забезпечувати взаємну відповідність і співпрацю з іншими державами в межах Союзу, сприяючи гармонізації основних цінностей на різних рівнях.

З іншого боку, згідно з альтернативним підходом, «повага Союзу до рівності держав-членів та національної самобутності, властивої їх основним політичним та конституційним структурам» (див.: ст. 4 Договору про Європейський Союз [1]), формує підґрунтя для інтерпретації ст. 2 Договору як такої, що визнає гетерогенність конституційних моделей держав-членів. Цей підхід припускає, що кожна держава може зберігати власні особливості в межах своїх політичних і правових систем, за умови дотримання загальних мінімальних стандартів, визначених Союзом. Проте існують «червоні лінії», які не мають бути порушені, щоб забезпечити повагу до спільних цінностей [5, р. 998; 10, р. 9-11].

Незважаючи на розбіжності у підходах, немає сумнівів у тому, що в обох випадках йдеться про обов'язкові вимоги, а не просто рекомендації. Їх сумлінне виконання розглядається як важлива складова визнання та протидії нинішній

глобальній кризі ліберального порядку. Це, у свою чергу, визначає необхідність пошуку та впровадження нових інституційних рішень для забезпечення належної поваги держав-членів до основоположних конституційних цінностей Європейського Союзу.

Європейський Союз та Україна поділяють спільні цінності, а саме демократію, повагу до прав людини та основоположних свобод, верховенство права, а також мають спільні інтереси в забезпеченні миру, безпеки, стабільності та процвітання [6].

Для України, яка набула статус держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу в умовах повномасштабної війни, нині відкрито унікальне вікно можливостей для пришвидшеного приєднання. У зв'язку з цим, Україна повинна продемонструвати безсумнівну прихильність, повагу та відданість основним конституційним цінностям Союзу. Це, зокрема, вимагає своєчасного та якісного впровадження необхідних реформ, з якими Європейська комісія узалежнила подальші рекомендації щодо вступу України до ЄС.

Об'єктивний аналіз виконання Україною прийнятих зобов'язань, особливо у сфері реформи процедури відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду, породжує певні занепокоєння. Підтвердженням цього є сигнали, висловлені під час презентації скороченого аналітичного звіту щодо імплементації права ЄС Україною на 24-му саміті. Важливо зауважити, що в цьому звіті бракує оцінок у найбільш важливій для дотримання конституційних цінностей Союзу главі – «Судова влада та фундаментальні права», що додає до загальних сумнівів стосовно прогресу в цій сфері.

За підсумками саміту, Україна отримала можливість та додатковий час для того, щоб переконливо продемонструвати, насамперед своїм громадянам, що вже є реальні позитивні зміни у сфері судової системи та захисту прав людини. Особливо важливо показати, що влада не прагне узалежнювати Конституційний Суд, а процес конкурсного відбору суддів не створює загрози встановлення політичного контролю над цим ключовим органом. Це є критично важливим для

того, щоб забезпечити прозорість і незалежність судової системи, яка відповідає європейським стандартам.

Водночас очевидно, що ключовим викликом для України, як і для будь-якої держави, що прагне приєднатися до Європейського Союзу, є не лише успішне проведення реформ, але й перетворення нормативних та інституційних змін на реальні та тривалі практики правового й демократичного врядування. Це потребує не тільки формального впровадження нових законодавчих актів, а й глибокої інтеграції цих принципів у повсякденну діяльність державних установ, що гарантує сталий розвиток демократії та верховенства права у довгостроковій перспективі.

Отже, у результаті дослідження ми дійшли висновку, що у своїх відносинах з іншим світом ЄС стверджує і просуває свої цінності та інтереси і сприяє захисту своїх громадян. Він сприяє миру, безпеки, сталого розвитку планети, солідарності і взаємної поваги народів, вільну та справедливу торгівлю, викорінення бідності і захист прав людини, зокрема прав дитини, а також неухильного дотримання і розвитку міжнародного права, особливо дотримання принципів Статуту ООН.

В умовах воєнного стану чи в інших складних обставинах навряд чи можна залишатись толерантним до всього, що відбувається. Тому, очевидно, що належна реалізація деяких цінностей ускладнюється, змінюється їх пріоритетність і значущість. Водночас сучасні фундаментальні правові цінності є незмінними як у мирний час, так і у воєнний [7]. Європейський Союз підтверджує, що майбутнє України та її громадян пов'язане з Європейським Союзом та його конституційними принципами, і нагадує про історичні рішення Європейської ради про надання Україні статусу країни-кандидата та про початок переговорів про її вступ до ЄС. Європейський Союз високо оцінює значний прогрес, якого досягла наша держава, навіть попри повномасштабну війну росії, що триває проти України, а вона свою чергу має унікальне вікно можливостей для пришвидшеного приєднання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Consolidated version of the Treaty on European Union. EUR-Lex. URL : http://data.europa.eu/eli/treaty/teu_2012/oj.
2. Judgment of 10 December 2018, C-621/18, ECLI:EU:C:2018:999, para. 63. EUR-Lex. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62018CJ0621>.
3. Foret F., Calligaro O. Analysing European values An introduction. European Values Challenges and Opportunities for EU Governance / F. Foret, O. Calligaro (eds.). Routledge, 2018. P. 11-31.
4. Wouters J. Revisiting Art. 2 TEU: A True Union of Values? *European Papers*. 2020. Vol. 5(1). P. 255-277.
5. Bogdandy A. von. Common principles for a plurality of orders: A study on public authority in the European legal area. *International Journal of Constitutional Law*. 2014. Vol.12(4). P. 980-1007.
6. Президент України. Спільні безпекові зобов'язання між Україною та Європейським Союзом 27.06.2024. URL :<https://president.gov.ua/news/spilni-bezpekovi-zobovyazannya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropejsk->
7. Камінська Н.В. «Сучасна парадигма конституційних цінностей та їх значення в умовах воєнного стану». 2022. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/1518>

Ключові слова: конституційні цінності, право Європейського Союзу, принципи, правосуддя, справедливість, повага, воєнний час.

Науковий керівник : доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Сурілова Олена Олексіївна.

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СФЕРІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....	456
Максимчук Арина Юріївна	
ВПЛИВ ЛІСАБОНСЬКОГО ДОГОВОРУ НА РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙ ЄС.....	462
Мойсеєнко Дар'я Кирилівна та Саргсян Ангеліна Арамівна	
ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЕТАПИ ТА РОЗВИТОК.....	466
Плехова Марина Віталіївна	
«БЛАКИТНА КАРТА» ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС.....	470
Пономарчук Вікторія Ігорівна	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СТАНДАРТІВ GDPR НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ ТА В УКРАЇНІ.....	475
Савчук Вікторія Валентинівна	
РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОТРИМАННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПРАВА.....	479
Сідельникова Єлизавета Русланівна	
ІСТОРІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ЄС.....	482
Сорока Тетяна Олександрівна та Суниця Яна Сергіївна	
РОЗВИТОК ТА ВАЖЛИВІСТЬ ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС.....	487
Степановська Марина Ігорівна	
СПІЛЬНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ ЄС В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ.....	491
Суйчимезова Вікторія Олександрівна	
ШЕНГЕНСЬКА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ.....	495
Тітенко Руслана Русланівна	
СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА ДЕРЖАВ-УЧАСНИЦЬ.....	499
Череповська Ксенія Дмитрівна	
ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА.....	502
Чудімова Анастасія Валеріївна та Радецька Мирослава Валеріївна	

КОНСТИТУЦІЙНІ ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРОБЛЕМИ ВТІЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	506
Щур Ірина Олексіївна	
МІСЦЕ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРАВОПОРЯДКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	512
Яценко Надія Іванівна та Журавель Ірина Анатоліївна	
ВПЛИВ BREXIT НА ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ.....	515